

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 5.

November 1911.

9de aargang.

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, torvingeniør J. G. Thaulow.

UTSTILLINGER

DER har iaar været avholdt en række utstillinger rundt om i landet, nemlig i Elverum, Harstad, Arendal, Skien, Hamar, Sandefjord og Stryn. I enkelte av disse har Det Norske Myrselskap deltatt, og andre har vi hat anledning til at besøke. I det følgende skal omtales, hvad der paa disse utstillinger har været av interesse for myrsaken:

HEDEMARKENS AMTS LANDHUSHOLDNINGSSKAPS LANDBRUKSUTSTILLING I ELVERUM 8—9 JUNI

SOM bekjendt er myrsaken aktuell i Hedemarkens amt. Det fremgaar ikke alene av Det Norske Myrselskaps forholdsvis mange medlemmer i amtet, og at der herfra stadig indkommer et stort antal andragender om veiledning, men der er ogsaa utrettet meget for myrenes utnyttelse, særlig ved torvindustri. Man har i saa henseende snart tradition at bygge paa, idet brændtorvfabrikker har været i drift i mer end en mandsalder.

Man kunde derfor ventet en rikholdig deltagelse i utstillingen paa dette omraade. Naar imidlertid produkterne ikke var saa mange, maa det tilskrives, at utstillingen blev avholdt saa tidlig paa aaret, at man endnu ikke hadde megen færdig tør vare av aarets tilvirkning.

Brændtorv var kun utstillet av *Kristian Lysgaard*, Midtskogen, idet han fremviste nogen prøver av stiktorv.

Torvstrø og torvmuld var utstillet av følgende:

Granberg Torvstrølag, Romedal. 5 baller torvstrø og 5 baller torvmuld av en særdeles bra kvalitet. De tildeltes utstillingens *sølvmedalje*.

A/S Strandbygdens Torvstrølag, Øksna. 4 baller torvstrø, endel reven torvstrø i løst maal, samt en flytbar torvstrøhesje av en praktisk,

Flytbar torvstrøhesje fra Strandbygden Torvstrølag.

men muligens noget kostbar konstruktion, som vist ved hosstaaende billede. For torvstrø blev torvstrølaget tildelt udstillingens *brønsmedalje*. I aaret 1910 produceres 3750 baller, der solgtes til aktionæerne for kr. 1,20 pr. balle til afhentning.

M. Brøvig, Grundset, foreviste en del reven torvstrø i løst maal samt en torvstrøhesje med paalagt stukken strøtorv og blev tildelt *hædrende omtale*.

Kristian Lysgaard, Midtskogen, havde nogen prøver av strøtorv fra Midtskøgbakmyren.

A/S Vinger Torvstrøfabrik utstillet 2 baller torvstrø utenfor konkurranse.

A/S Odalens Torvstrøfabrik hadde anmeldt 1 balle torvstrø, men møtte ikke.

Maskineriet var baade fyldig repræsenteret og bød tillike paa litt nyt av interesse.

A/S Aadals Bruk, Aadalsbruk st., hadde utstillet sin forbedrede *brændtorvmaskine* med elevator, platform, rullebord, anker, line og skinner samt 2 torvvogner av forskjellig konstruktion og utført helt av jern. Samlingen tildeltes udstillingens *sølvmedalje*. Maskineriet var solgt til Vangs og Furnes almenning og lignende nylig levert til Loitens almenning og til Vestre Slidre torvlag.

Mekaniker *M. Egeberg*, Hørsand, Romedal, foreviste en torvelevator for middels store brændtorvanlæg, og som med 25 m. ledning koster 625 kr. Den tildeltes udstillingens *brønsmedalje*. Fra samme var ogsaa utstillet 2 *små torveltemaskiner* for gaardsbruk og sæterbruk. Den ene er indrettet for drift ved hestevandring, men kan ogsaa anordnes for drift med en mindre motor. Den anden var kun

for haandkraft. De blev tildelt utstillingens *bronsemedalje*. Den væsentligste forbedring ved disse smaa maskiner bestaar i, at de i bunden er forsynt med stjernehjul i likhet med amerikanske kjøtkverner. De hittil foretagne prøver viser, at produktet blir bra, og hvis de forøvrig i praksis vil holde, hvad prøverne lover, vil der utvilsomt bli solgt hundrevis av disse maskiner rundt om i Norges land. Vi skal senere levere en mer detaljert beskrivelse.

Torvstrømaskineri var kun utstillet av *A/S Aadals Bruk*, Aadalsbruk st., nemlig 1 torvstrøriver nr. 5 for maskinkraft, 1 torvstrøriver nr. 6 for hestevandring og en torvstrøriver nr. 7 for maskinkraft. De to sidste tildeltes utstillingens *bronsemedalje*.

Prisdommere var torvingeniør *J. G. Thaulow* og gaardbruker *Lars Kjolstad*.

UTSTILLINGEN I HARSTAD 8—23 JULI

DET er ikke saa ofte, man har utstillinger i de nordligste landsdele, men naar det sker, blir de omfattet med stor interesse. Harstadutstillingen var maaske den mest vellykkede, som hittil har været avholdt nordenfor polarcirkelen, og besøket var større end paa nogen anden utstilling her i landet dette aar.

Torvdrift er meget almindelig i Tromsø stift, men der var dog ikke paa dette omraade vist meget fra distrikterne, idet man hittil neppe har hat forstaaelsen av at utstille torv.

Vestfinnmarkens Skogforvaltning ved skogforvalter *Sandbu*, Alten, viste en tabel over brændtorvforbruket fra statens torvmyrer i Vestfinnmarken, og som viste, at dette har en værdi av 57 040 kr. aarlig. Tabellen, hvorav fremgaar at hver familie bruker gjennemsnitlig 7412 stkr. brændtorv om aaret, er vist paa side 140. Av samme var ogsaa utstillet prøver av brændtorv (stiktorv) samt redskaper for torvdrift,

AARLIG FORBRUK AV BRÆNDTORV I VESTFINMARKEN

Tilsynsdistrikt.	Familier.	Stkr. torv.
Lerbotten	57	360 000
Korsfjord	74	669 000
Lærredsfjord	36	213 500
Rognsund	40	240 000
Langfjord	89	1 418 000
Talvik	26	237 000
Kvalsund	28	392 000
Ingø	34	160 000
Rølsø	17	76 500
Kjelvik	35	156 000
Øksfjord	42	156 500
Loppen	86	1 333 000
Hasvik	20	158 000
Tilsammen	606	5 704 000

Værdi efter kr. 0,01 pr. stk. torv **kr. 57 040,00.**

hvoriblandt en trillebør for uttransport av torv. Samlingen tilkjendtes utstillingens *brønsemedalje*.

Østfinnmarkens Skogforvaltning hadde anmeldt prøver av brændtorv, men møtte ikke.

Edv. Olsen Øvreland, Berg, og *Bernh. Sogge*, Gangsaas, hadde utstillet prøver av brændtorv.

John P. Eidissen, Virak, fremviste en sæk meget pen reven torvstrø, som tildeltes utstillingens *brønsemedalje*. Hr. Eidissen har for nogen aar siden deltatt i Det Norske Myrselskaps torvkursus.

Gibostad Gaardsbruk og *Simon Hansen*, Tovik, utstillet prøver av torvstrø, som hver blev tilkjendt *hædrende omtale*.

Desuten hadde *A/S Gruben Torvstrolag*, Mo i Ranen, utstillet en balle torvstrø.

Prisdommere var skoginspektør *Nilsen*, Mo i Ranen, landbrukskandidat *Klokk*, Aas, skogbetjent *O. Foshaug*, Bardo, og disponent *C. A. Hansen*, Harstad. Det Norske Myrselskaps sekretær bistod prisdommerne med saglig kritik av de utstilte produkter.

Det Norske Myrselskap hadde utenfor konkurranse utstillet en kollektivsamling bestaaende av:

BRÆNDTORVTILVIRKNING

1 prøve raamateriale for brændtorv. 6 fotografier av stiktorvdrift. 8 prøver av stiktorv. 18 fotografier av maskintorvdrift. 14 prøver av maskintorv. 4 prøver av torvaske. 3 prøver av torvbriketter. 3 prøver av torvkulbriketter. 1 prøve av torvkoks. 1 prøve av torvbek. 1 prøve av torvparafin.

TORVSTRØTILVIRKNING

6 prøver raamateriale for torvstrø. 12 fotografier av torvstrøtilvirkning, 2 torvspader fra *S. H. Lundh & Co.*, Kristiania. 4 prøver tør myrjord, torvstrø, torvmuld og tormel. 5 modelballer torvstrø og torvmuld. 2 plater tilsaget av strøtorv.

MYRDRYKNING

4 fotografier fra forsøksstationen paa Mæresmyren. 1 planche av overgjødsningsforsøk paa Lerudmyren 1911. 3 hestetruger for myrarbeide. 5 glas kunstgjødsel for myrdrøkning fra agent *Hans Brun*, Kristiania.

DIVERSE

»Meddelelser fra Det Norske Myrselskap« 1ste—8de aargang samt 1 myrbor fra *Fortuna mek. Verksted*, Kristiania.

For sin deltagelse blev Det Norske Myrselskap av utstillingskomiteen tildelt utstillingens *takkediplom*.

Det Norske Myrselskaps sekretær holdt under utstillingstiden foredrag om torvstrø og brændtorv.

UTSTILLINGEN I ARENDAL 16 SEPTEMBER— 1 OKTOBER

I NEDENES AMT er myrsaken desværre ikke saa paaagtet som ønskelig. Der findes i torvstrøfabrik, men intet torvstrølag. Mange gaardbrukere tilvirker dog torvstrø til eget bruk, dels ved harvning, dels ved stikning og sønderrivning. Der var derfor paa Arendalsutstillingen meget litet av interesse paa dette omraade.

A/S Myhre Torvstrøfabrik, pr. Lillesand, hadde utstillet 2 baller torvstrø og tilkjendtes utstillingens *solvmedalje*.

Olav Danielsen, Froland, viste torvstrø i løst maal og fik *hædrende omtale*.

Desuten hadde *Holt Landbruksskole* en del tørket strøtorv og reven torvstrø i løst maal.

Prisdommere var kirkesanger *A. Lovland*, Froland, kontorfuldmægtig *Fred. Barth* og lensmand *I. Floistad*.

AMTSUTSTILLINGEN I SKIEN 24 SEPTEMBER— 3 OKTOBER

BRATSBERGS AMT har tidligere staat tilbake i utnyttelse av myr, naar undtages den bekjendte Løbergmyr i Gjerpen, hvor der findes flere torvstrøanlæg, likesom ogsaa store dele av myren er opdyrket. I de senere aar har dog amtsagronomerne virket meget for at faa istand torvstrølag rundt om i amtet, og for nylig er der anlagt en brændtorvfabrik i Hjuksebo.

Da Det Norske Myrselskaps sekretær kom til Skien for at montere selskapets utstilling, viste det sig, at der kun var anmeldt en privat utstiller, nemlig gaardbruker *Helge E. Nordgarden*, Seljord, som skulde fremvise torvstrø til gaardsbruk, men han møtte ikke. Ved henvendelse til medlem av utstillingens styre, amtsagronom *Sollid* og ved at stille i utsigt Det Norske Myrselskaps Diplom for det bedste torvstrø i amtet, fik man i sidste øieblik 3 private utstillere til at delta, nemlig:

Hans Øvrum, Gjerpen, som utstillet 3 baller torvstrø av en meget god kvalitet. Torvstrøet var fremstillet ved harvning. Det blev tilkjendt Bratsbergs amts landhusholdningsselskaps *bronsemedalje* og som ekstrapremie *Det Norske Myrselskaps Diplom*.

Eie og *Simonsen*, Gjerpen, utstillet 2 baller torvstrø, ogsaa fremstillet ved harvning, og tildeltes utstillingens *bronsemedalje*.

Gjerpen Landboforening utstillet 1 kasse og en sæk harvestrø.

Det Norske Myrselskap hadde utstillet den samme kollektivsamling som paa Harstadutstillingen og var utenfor konkurranse.

Prisdommere var gaardbruker *Olav Sannæs* og gaardbruker *T. M. Kleppen* med bistand av Det Norske Myrselskaps sekretær.

Av maskiner hadde *Bratsbergs Maskinforretning*, Skien, utstillet i sin samling en torvstrøriver for maskinkraft, levert fra *H. Hansen*, Aas, og en torvstrøpresse for maskinkraft fra Vingåker i Sverige.

Under utstillingstiden holdt Det Norske Myrselskaps sekretær foredrag om torvstrøtilvirkning.

Moritz Fraenckel & Co., Göteborg, hadde ved *Hans Brun*, Kristiania, utstillet en rikholdig samling av gjødningsstoffer og resultater av gjødslingsforsøk. Blandt disse var ogsaa et forsøk fra Det Norske Myrselskaps Forsøksstation paa Mæresmyren efter fotografier av landbrukskandidat *Klokk* sommeren 1911.

DEN ELEKTRISKE UTSTILLING I HAMAR 23 SEPTEMBER—8 OKTOBER

DETTE var en utstilling, som skulde vise elektricitetens mangeartede anvendelse, blandt andet ogsaa til drift av torvmaskiner.

S. H. Lundh & Co., Kristiania, utstillet en torvstrøriver nr. 2 drevet av en elektrisk motor. Denne torvstrøriver blev prøvet ved konkurranseprøven i 1906 og findes beskrevet i »Meddelelserne« for samme aar side 178. Senere er den forbedret og blev for nylig underkastet en ny prøve av Det Norske Myrselskaps sekretær.

A/S Aadals Bruk, Aadalsbruk st., utstillet en torvstrøriver nr. 6, den samme som forevistes ved Elverumutstillingen.

Det Norske Myrselskaps sekretær holdt under utstillingstiden foredrag om: Elektricitet fra torvmyrer.

AMTSUTSTILLINGEN FOR JARLSBERG OG LARVIKS AMT I SANDEFJORD 7—16 OKTOBER

JARLSBERG OG LARVIKS AMT har megen myr, og der er allerede utrettet adskillig for at utnytte disse, særlig ved torvstrøtilvirkning. Ved Sandefjordsutstillingen fik man se det merkelige, at i hovedavdelingen for skog- og torvbruk hadde torvbruket de fleste utstillere og optok den største plads inde i hus.

G. Haugerud, Stokke, utstillet 1 balle torvstrø og 1 balle torvmuld samt en del brændtorv (stiktorv) fra bundlaget av myren og blev tildelt utstillingens *sølvmedalje* samt som ekstrapremie *Det Norske Myrselskaps Diplom*.

Brukseier Haugerud har æren av at være foregangsmanden ikke alene i amtet, men ogsaa i det hele land, idet han var den første, som begyndte torvstrøfabrikation i større maalestok. I aaret 1890 kjøpte han »Storemyr« i Lier og anla næste aar torvstrøfabrik med

maskineri indkjøbt fra Sverige. Paa landbruksutstillingen i Kristiania 1892 var han den første og eneste, som utstillet torvstrø presset i baller og erholdt dengang utstillingens *sølvmedalje*. Samme aar solgte han torvstrøfabrikken i Lier og flyttet til Stokke, hvor han anla »Sundland Torvstrøfabrik«. Denne blev først drevet med utenlandsk kapital, men senere overtat av Haugerud, som fremdeles eier og driver torvstrøfabrikken kombinert med mindre sagbruk. Senere har Haugerud i aarenes løp været raadgiver ved anlæg av flere av de øvrige ældste torvstrøfabrikker i landet, som f. eks. Lillestrøm torvstrøfabrik og Myhre torvstrøfabrik.

Lasken Torvstrøfabrik ved Sandherred aktiemeieri utstillet 2 baller torvstrø, 1 kasse tørket strøtorv og 1 kasse brændtorv (stiktorv). Den tilkjendtes Det Kgl. Selskap for Norges Vels *sølvmedalje*.

Sen Torvstrøfabrik fremviste 1 balle torvstrø samt 1 balle torvmuld og tilkjendtes Jarlsberg og Larviks amts landhusholdningsselskaps *sølvmedalje*.

Nøtterø Torvstrøfabrik ved T. Eckmann Larsen hadde utstillet 1 balle torvstrø samt 1 balle torvmuld og tilkjendtes utstillingens *bronsemedalje*.

Torvald Larsen, Kaupang, hadde utstillet 1 kasse indeholdende reven torvstrø og to kvaliteter av torvmuld i løst maal. Han tilkjendtes *hædrende omtale*.

Fritzøe Fjordbruk viste i sin samling 1 balle torvstrø, 1 kasse reven torvstrø og en hel del tørket strøtorv, alt tilvirket av flytetorv og som benyttes til eget bruk.

Desuten var utstillet reven torvstrø i sækker fra *Ltz. T. Omsland*, *Kjose*, *A. Chr. Omsland*, *Kjose*, og *Edv. Bærug*, *Kjose*.

Prisdommere var torvingeniør *J. G. Thaulow* (formand), amtsskøglanter *Skurstad* og landbrukslærer *Ramstad*.

Det Norske Myrselskap hadde utenfor konkurranse utstillet samme kollektivsamling som paa utstillingerne i Harstad og Skien.

Under utstillingstiden holdt Det Norske Myrselskaps sekretær foredrag om myrsaken.

NORDRE BERGENHUS AMTS UTSTILLING I STRYN har vi ikke hat anledning til at besøke.

DET viser sig altsaa, at aar 1911 rigtig har været et *utstillingsaar* rundt om i landet.

Vi har i en aarrække hat god anledning til at studere forholdene ved store og smaa utstillinger, og der er meget, som tyder paa, at interessen for utstillinger i det hele tat økes. Ikke alene vokser de smaa utstillinger stadig i omfang, blir indholdsrikere og breder sig paa

flere omraader, men besøket blir ogsaa bedre. Det kan saaledes nævnes, at ved en av aarets utstillinger blev besøket og dermed indtægtene av billetsalget 5 ganger større end paaregnet.

Dette lover godt for *den store landsutstilling i 1914!*

SALG AV BRÆNDTORV

AV ASSISTENT J. RASMUSSEN
UTDRAG AV »HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT«

SOM REGEL sælges brændtorven fra fabrikkene »efter tal«, nemlig pr. 1000 stk., og prisen har i aaret 1910 gjennemsnitlig været kr. 4,50 levert i jernbanevogn til nærmeste jernbanestation eller til nære forbrukssteder. Kun hvor særlige forhold vedrørende brændtorven har gjort sig gjældende, har der været nogen større avvigelser fra denne pris.

At salg av brændtorv »efter tal« ikke er saa absolut rationel, har sikkert adskillige brændtorvforbrukere erfaret. Imidlertid er brændtorv baade paa grund av sin beskaffenhet og den bearbeidning, den gjøres til gjenstand for, en saa uensartet salgsvare, at det nærmest maa ansees for umulig at anwise en paa samme tid praktisk og for baade kjøper og sælger retfærdig ordning av salget. Som regel vil dog salg av brændtorv »efter vekt« være mer retfærdig end salg »efter tal«. Men i høst og vintermaanederne, da der ofte sælges temmelig vaat torv indeholdende 40 til 50 % vand, vil naturligvis »vegtmetoden« virke høist ugunstig for kjøperen. Forøvrig indeholder almindelig lufttørket torv indtil 25 % vand, saaat det egentlig først er det vandindhold, som overstiger dette tal, man har lov til at henregne til det onde. Da man imidlertid ikke har nogen maate, hvorpaa man hurtig og let kan bestemme en torvbeholdnings fugtighetsgrad og langt mindre dens øvrige bestanddele, saa vil ogsaa vegtenheten, lagt til grund for salget, i mange tilfælder bli ganske vilkaarlig.

Det maa derfor til syvende og sidst overlates sælger og kjøper indbyrdes at enes om salgsmaaten og bestemme enheten, det være sig »maal«, »tal« eller »vegt«.
